

Dels diversos sectors agrícoles de les illes Balears, el vitivinícola encara es considera rendible, a diferència del cerealístic, clarament deficitari.

EL TEMPS

La Conselleria d'Agricultura i Pesca quantifica els beneficis que aporten l'agricultura i la pesca a les illes Balears, a banda de la producció d'aliments. El fet de tenir productes frescs i propers, el manteniment dels ecosistemes i paisatges, la reducció de les emissions de CO₂, la prevenció d'incendis o la conservació del patrimoni genètic són alguns d'aquests reconeixements.

El govern de les Illes revalora el sector primari

La Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears duu a terme des de fa mesos una tasca fonamental per assegurar la continuïtat del sector primari. Es tracta de quantificar i donar valor a tots aquells beneficis que l'agricultura, la ramaderia i la pesca aporten a la resta de la societat

i de sectors econòmics, a banda de la producció d'aliments. Són les anomenades *externalitats positives*, que mai fins ara no s'havien tengut en compte, que no tenen assignades un valor mercantil i per les quals els pagesos i pescadors no reben cap compensació.

Segons que explica la conselleria,

“la idea sorgeix de la consideració del sector primari de les illes Balears com a activitat econòmica estratègica, que excedeix l'estricta producció, distribució i comercialització d'aliments, i que fa una aportació a l'economia local (el PIB agrari representa menys de l'1% del PIB de les Illes) que no reflecteix el seu pes real. Els camps d'ametllers, les planes de cereals, els oliverars de muntanya o les pastures arbrades són espais amb un gran valor ecològic i paisatgístic que no poden ser considerats només des d'un punt de vista agroeconòmic”.

La situació del camp a les illes Balears. Els cultius propis de les Illes es divideixen en cultius de secà exten-

sius (ametller, garrover, farratges i cereals) i cultius intensius (hortícoles, vinya i alguns fruiters). Així mateix, presenten gairebé les mateixes mancances i perills que les agricultures de la resta de territoris catalans: envelliment de la població, abandó de cultius, augment de les despeses de producció, forta competència de l'exterior, minva de rendibilitat de les explotacions, especulació urbanística, aparició d'activitats d'oci i turisme lligades al medi agrari (caça, agricultura d'oci, senderisme), etc.

De totes maneres, un dels factors cabdals a tenir en compte en l'agricultura de les Illes, i que la diferencia de la resta, és la insularitat, que implica un augment substancial dels costos de transport dels adobs, dels pinsos i del combustible, i una dificultat a l'hora d'exportar-ne els productes. Aquest fet resta competitivitat a les explotacions agràries i, ara com ara, només poden fer front a aquesta realitat els sectors més especialitzats, com ara la patata —que s'exporta a països del nord d'Europa—, la indústria lletera i els seus derivats —com el formatge—, o l'hortalissa, de consum intern.

Els cultius de secà, amb una producció important, són els més tradicionals i els que menys han evolucionat aquests darrers anys. Actualment, les explotacions d'ametllers, garrover i cereals són molt poc rendibles i si es mantenen és sobretot gràcies a les ajudes de l'administració i a les poques despeses que generen. D'una altra banda, ningú no discuteix que tenen una gran importància ecològicament i turísticament.

Els cultius intensius, en canvi, són més rendibles. La patata, les hortalisses, l'olivera o la vinya en són exemples. Aquests conreus han evolucionat força els darrers anys i alguns són en procés de creixement, com ara l'olivera o la vinya, però representen un percentatge molt petit de la superfície agrària.

La baixa rendibilitat econòmica actual fa necessària, segons la conselleria, una reflexió sobre quines funcions compleix el sector. L'activitat agrària té funcions que, pel Govern de les Illes, van més enllà de la producció d'aliments, però que són igualment interessants socialment, ambientalment i culturalment. És allò que es coneix amb el nom de *multifun-*

cionalitat de l'agricultura, és a dir, que l'activitat agrària proveeix la societat de tot un seguit de béns i serveis diferents de la producció d'aliments i pels quals no es troba recompensada econòmicament.

A més, la insularitat de l'agricultura de les Illes implica un augment substancial dels costos de transport dels adobs, dels pinsos i del combustible, i una dificultat a l'hora d'exportar els productes.

Actualment, la superfície agrària útil de les illes Balears és un 40,7% de la superfície total. La conselleria vol fer palès que, des d'un punt de vista ambiental, per exemple, representa un percentatge molt important i que ha de ser comptabilitzada.

Les externalitats positives. La Conselleria d'Agricultura i Pesca parteix de la base que una activitat productiva tan antiga com l'agricultura té una gran quantitat d'externalitats positives totalment assumides per la societat, fins al punt que la societat no n'és conscient perquè sempre ha estat així.

Contràriament, moltes activitats principals de les Illes Balears, com ara la

EL TEMPS

EL TEMPS

indústria, el turisme o la construcció, han sabut transmetre a la societat les seves externalitats positives: la creació d'ocupació, la generació de riquesa o la funció de suport a uns altres subsectors que viuen d'aquestes activitats principals, com ara les botigues de records —en el cas del turisme— o els electricistes, fusters o lampistes —en el cas de la construcció.

D'aquí neix la voluntat del departament de la consellera Mercè Amer de comptabilitzar tots aquests aspectes o externalitats que “abans no es tenien en compte i que ara, pel bé de tothom, hem d'assegurar per a nosaltres mateixos i per a generacions vinents”.

Les externalitats positives són:

■ **Amb relació a la salut humana:** els aliments, en un entorn saludable i amb seguretat alimentària. Sovint arriben productes molt barats de l'altre cap de món sense cap informació fiable respecte al procés de producció, els productes fitosanitaris utilitzats, els sistemes de conservació, etc., i no se sap amb certesa què es consumeix exactament. En vista d'això, la conselleria es decanta cap a “una agricultura pròpia o propera, on es poden controlar aquests processos. És una externalitat positiva important a tenir en compte en el futur, en un món cada vegada més globalitzat pel que fa a l'alimentació”. A més, “una producció agrícola local, garanteix un mínim de proveïment d'aliments per a la població en cas de dificultats en els sistemes de transport nacionals o internacionals (vagues, augment desmesurat del preu del petroli, conflictes bèl·lics...)”.

■ **Amb relació al medi.** Es tracta del manteniment de l'ecosistema sense costos per a l'administració. En aquest aspecte, l'agricultura aporta:

—Reducció de les emissions de diòxid de carboni. Els cultius són grans captadors de CO₂ atmosfèric i productors d'oxigen a conseqüència de la seva activitat fotosintètica. L'activitat agrícola contribueix considerablement a lluitar contra el canvi climàtic.

D'una altra banda, el fet que algunes mercaderies provinguin d'indrets molt llunyans origina unes emissions elevades de CO₂ en transport, mentre que un producte local no hi contribueix.

—Diversitat biològica. Els ambients rurals presenten una gran diversitat d'ecosistemes i, per tant, un gran nombre d'espècies. Les zones agrícoles tradicionals, amb el temps, s'han convertit en ecosistemes agronaturals, fins i tot amb més biodiversitat que no pas les boscoses.

—Protecció contra incendis: un 35% de la superfície de les illes Balears és ocupada per boscs. Aquesta superfície implica per a l'administració unes fortes despeses en prevenció i protecció contra incendis que, si no fos per

l'agricultura, s'haurien de destinar al 75% de la superfície.

—Conservació de varietats locals i races autòctones: constitueixen un patrimoni agrari molt important, capaç d'optimitzar els recursos naturals en un ambient concret, en aquest cas les illes Balears. Fins fa molt poc, aquesta conservació l'han duta a terme exclusivament els pagesos que seleccionaven aquelles llavors o animals més adaptats al medi i a les seves necessitats alimentàries. Alguns exemples interessants són el porc negre, amb un alt contingut de greix, especialment necessari per a l'elaboració de sobrassada, o la tomàtiga de ramellet, que es cultiva en secà i es conserva tot l'any sense necessitat de refrigeració ni conservants artificials.

Segons la conselleria presidida per Mercè Amer, “tot aquest material genètic seleccionat al llarg dels anys pels agricultors i ramaders té, a més, una importància social i cultural molt gran, atès que una gran part dels aliments i conserves tradicionals només es poden fer amb varietats que tinguin unes característiques determinades (continguts de greix, sucre, aigua, etc.). Un exemple d'això el trobem en la pruna de frare, una pruna pròpia de les illes Balears amb un baix contingut d'aigua que la fa idònia per a l'elaboració de confitures de qualitat.

■ **Amb relació al paisatge i a l'etnografia:** en una societat amb una economia turística predominant i cada vegada més terciaritzada com la balear,

La tomàtiga de ramellet es conrea al secà i es conserva tot l'any sense refrigeració

indrets quotidians de la pagesia esdevenen espais pintorescs que mereixen ser visitats, o paratges plàcids on hom pot anar a fer esport, a passejar, etc.

Els marges i prats dels olivars de muntanya, les pastures arbrades, els camps de cereals i els camps d'ametllers, que floreixen a l'hivern, són espais agrícoles que actuen de reclam d'unes altres activitats econòmiques com ara el cicloturisme, l'agroturisme, l'excursionisme... Aquesta tasca exercida pels espais agraris no es comptabilitza, hom no hi dona un valor mercantil i, per tant, l'agricultor o ramader no en treu cap profit.

■ **Amb relació a l'equilibri territorial i als usos de la terra:** La dinàmica de substitució de la població agrícola per població amb mentalitat urbana implica, al parer de la conselleria, una pèrdua del recurs paisatgístic tan important per a l'esbarjo de la població local i per al turisme.

Més rendibilitat de les explotacions agrícoles ajudaria a frenar el procés de rururbanització del sòl rústic que a hores d'ara ja és força avançat.

En resum, amb aquesta actuació la Conselleria d'Agricultura i Pesca pretén fer entendre que l'activitat agrària per si mateixa és capaç de produir tot un seguit d'externalitats que interessin la societat i que només podem garantir a partir del manteniment de l'activitat principal i, d'una altra banda, que cal un reconeixement i una compensació per al sector que aporta aquests beneficis amb la seva activitat.

L'objectiu de la Conselleria d'Agricultura i Pesca de les Balears és que l'activitat agrària no es valori des del punt de vista del rendiment econòmic, sinó per tot allò que aporta al conjunt de la societat, com ara el valor paisatgístic, la preservació de la diversitat biològica, etc.

